

Hi cal «ésser» o «estar»?

Jaume Vallcorba i Rocosa

Força vegades hi ha qui demana si tal adjectiu, o aquell participi passat, cal fer-lo precedir del verb *ésser* o del verb *estar*. En català són possibles l'un i l'altre, però amb significats diferents. I això no sols acompanyant adjectius, sinó en tota mena de contextos. En tots són possibles l'un verb o l'altre, però amb l'un el significat és diferent que amb l'altre verb. Cal tenir en compte que *estar* solament és ben emprat quan ens referim al fet de passar temps transitòriament en un lloc o un estat, condició que es compleix tant si l'acompanya un circumstancial de durada com si no l'acompanya cap circumstancial, però que hi escauria si l'hi afegíssim. Quan no enfocem l'atenció en la durada sinó en la presència o existència, duri o no duri, fem servir el verb *ésser*. Convé de tenir present que el català no és el castellà, perquè l'ús i la funció de l'un verb i l'altre no són ben semblants en l'una llengua i l'altra; i fins i tot hi ha significats de *estar* en català que no tenen correspondència en el verb *estar* castellà. Però ja que en altres articles hem parlat força del valor duratiu del verb

estar català, que és usat com a expressió de duració limitada de temps, comentarem el cas dels adjectius *casat*, *vidu* i *mort*.

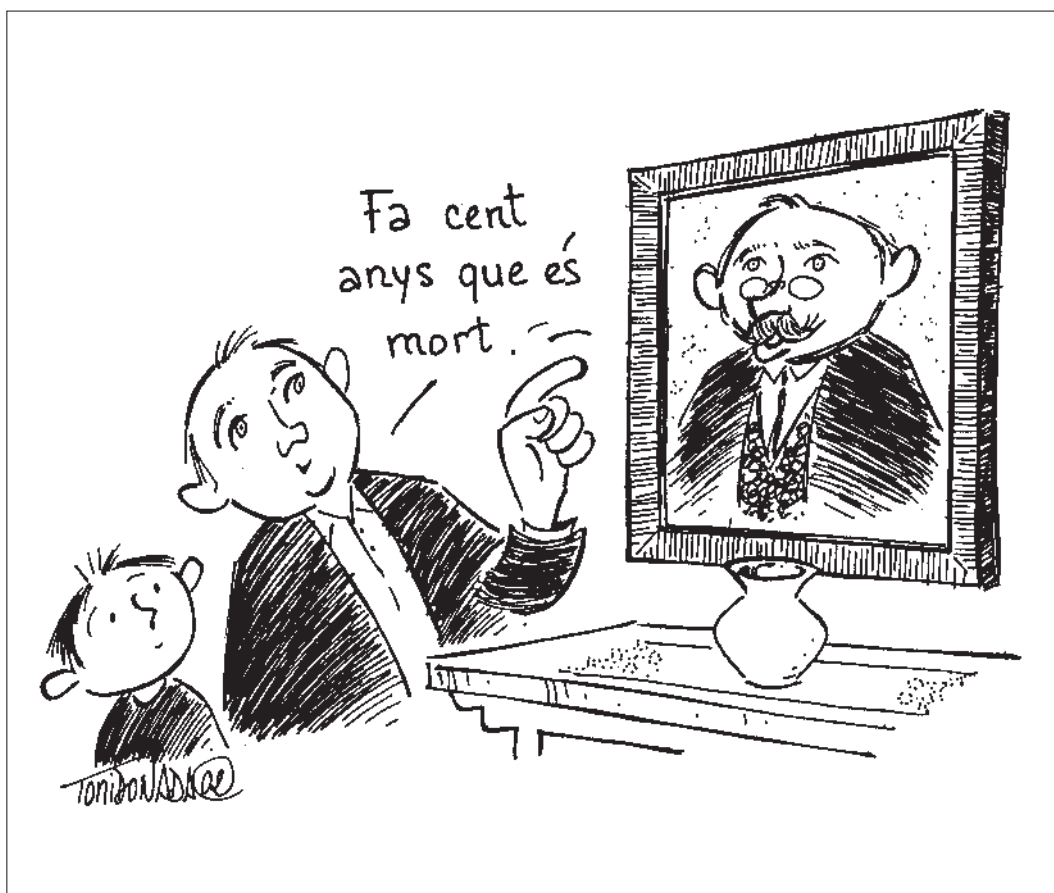
Normalment, aquests mots van precedits del verb *ésser*, tal com hi ha qui ens recorda sovint. *Una tia meva que era casada* (*Memòries de Pau Porcet, pagès*; 1788-1856; Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 216). *Feia cent anys que era mort* (*ib.*, p. 106). Vol dir: un dia de fa cent anys esdevingué mort.

Amb *estar* és excepcional d'introduir aquells adjectius. Quan es fa? Quan el text es refereix a la durada limitada: *Lo meu pare Andreu Porcet no va estar sinó un any i set mesos viudo i se va tornar a casar amb la dita Antònia* (*ib.*, p. 46). «Un any i set mesos» expressa la durada, és a dir, la quantifica.

mort no sembla propi d'atribuir-li una durada limitada, ja que és definitiva i per sempre més.

Tanmateix, vegeu sant Vicent Ferrer, *Sermons*, vol. VI, Barcino: *Sapiats que Jesucrist ans [abans] de la sua [seva] Passió dix [digué] als Apòstols: [...] un poc de temps passarà que no em veurets. E açò deïa per los tres jorns que*

Tanmateix, vegeu sant Vicent Ferrer, *Sermons*, vol. VI, Barcino: *Sapiats que Jesucrist ans [abans] de la sua [seva] Passió dix [digué] als Apòstols: [...] un poc de temps passarà que no em veurets. E açò deïa per los tres jorns que*

Més exemples:

Amb *ésser*, com correspon quasi sempre, com és habitual: *Los fills després no los maleeixen los ossos, després de ser ells morts* (Sebastià Casanoves, *Memòries d'un pagès del segle XVIII*, p. 37). Però, amb *estar*: *Amb molt poc temps que estigué viuda replegà a lo menos cinc-centes lliures* (*id.*, p. 56). «Molt poc temps» quantifica la durada de la viduïtat.

Teòricament, ben difícil és *estar* amb l'adjectiu *mort*, i això perquè a la

estec mort (p. 73). I és que, després, ressuscità.

És *mort*, doncs, vol dir que algú ha mort o va morir; l'expressió enfoca l'atenció en l'agent, la persona morta, amb independència de la temporalitat. *Estigué mort tres dies* enfoca l'atenció en la temporalitat, restant secundari el pacient; ho és, el pacient, la persona morta, en l'exemple de sant Vicent Ferrer (1350-1419) i els vidus en els dos textos dels pagesos dels segles XVII i XVIII. ♦